

**Babək
Qurbanov
Prof.Dr.**

MÜASİR GERÇƏKLƏRİMİZ ŞAİR GÖZÜ İLƏ

Oxucularımızın, şeirseverlərimizin ixtiyarına verilmiş "Kür Harayı" (Avanqard Yayınevi, Bakı, 2018) adlı kitab Rövsən Xasayoğlunun ikinci şeir kitabıdır. Onun birinci şeir kitabı ilə əlaqədar da fikirlərimi bölüşmüşdüm. Sözün düzü o zaman şeir kəlməsindən olduqca az istifadə etmişdim, belə ki, bu kitabdakı şeirlər əsasən şairin gənclik yaşlarında yazdığı, daha çox da onun saf hiss və həyacanlarını, gənclik ehtiraslarını ifadə edirdi, bir qədər sadəlöhv təsir bağışlayırdı. Hələ müəllifin özünün də hardasa həyacanlı, tərəddüdlü olduğunu hiss etmək mümkün idi. Fəqət bu şeirlərin əksəriyyəti böyük ilham və istedadla qələmə alınmışdı.

Rövsən ikinci kitabındakı şeirləri oxuduqdan sonra isə qarşımıza öz üslubu, dünyabaxışı, bədii-estetik zövqü ilə fərqlənən bir şair-şəxsiyyətin çıxmasının şahidi oldum. Rövsən beyin kitabında bir necə prinsip diqqətimi çəkdi. Bunlar mövzu rəngarəngliyi, mövzu aktuallığı, müasirlik ruhu, yüksək bədilik, forma və kompozisiya mükəmməlliyi, dilimizin inceliklərindən yaradıcılıqla istifadə edə bilmə bacarığı, Atalar sözlərindən məntiqi olaraq və mövzunun təsir gücünü daha da artırmaq məqsədi ilə yerli-yerində istifadə etməsi, son ideoloji-siyasi məsələlərə prinsipial şair münasibəti və s. Rövsən oxucularına müraciətində olduqca ehtiyatlı və həssas, onun ruh halına, psixologiyasına dərinəndən sayğılıdır. Bu münasibəti hətta kiçik yaşlı uşaqlara, nəvələrinə həsr etdiyi lirik, öyüd-nəsihət xarakterli şeirlərində belə izləmək mümkündür. Söze, kəlməyə, cümləyə belə bir nəzakətli münasibət onun daxili aləmindən, son dərəcə ağır, keşməkeşli ömür yolunun yaddaşına köçürdüyü ayrı-ayrı məqamlarından axarlanıb gəlir.

Müəllif anaya olan dərin hisslərini ifadə edərkən eyni zamanda onu mənaviyyatın yüksək ideal nümunəsi olaraq görür və ona olan bağlılığını poeziya dili ilə söyləyir. Onun bu qəbildən olan şeirlərində anaya olan bəşəri, milli hiss-həyacanlarını duya bilir. Bu şeirlərin dili o qədər axıcı, təsirli və yarıqlı olur ki, onları həyacansız oxumaq mümkün deyildir. Təvazökarlıqdan uzaq da olsa, bu şeirlərdən biri "Dünyanın Tacı" vaxtilə məni o qədər təsir-ləndirdi ki, ona musiqi yazdım.

Şairin şeirlərinin milliliyini, xəlqiliyini göstərən xüsusiyyətlərdən biri də onun atalar sözlərinə, ibarələrinə yaradıcı münasibətdir və bu üslu təsvirifadə vasitəsi kimi diqqətə alan müəllif onun şeirin milliliyinə xidmət edə bilməsini cox gözəl dərk edir. Lakin o, atalar sözlərinə müraciət edərkən bəzən ona öz məntiqi əlavələrini belə gətirə bilir. Şair şeirin, sənətin sosial funksiyalarını, onların necə və harada istifadə edilməsini də belə də intuitiv olaraq hiss edir. Məsələn, adət-ənənələrimizi, mənəvi dünyamızı, sevgi və məhəbbətimizi ifadə edərkən onun şeir dilinin, hiss-həyacanlarının nə qədər emosional olduğunun şahidi olur. Yüxsək əxlaqi dəyərlərimizin tərsinə hərəkət edən, əxlaq antipodlarının, tüfeylilərin, ikiüzlülərin, yaltaqların, xalqın malını soyanların başqasının əmə-

yinə əl qoyanların surətlərini yaradarkən isə şairin dili daha kəsərli, satirik və öldürücü olur.

Rövsən yaradıcılığında qütbət mövzusunun da ayrı bir yeri var. Şair bu qəbildən olan şeirlərində bir daha belə bir fikri ifadə etməyə çalışır ki, qədirbilən insan harada, hətta ən zəngin bir ölkədə yaşasa belə, daima Vətən həsrəti ilə yaşayır, bu diyarın əmin-amanlığı, əhaləsinin firavan yaşaması barədə düşünür. Arzu-istəklərinin, xoş diləklərinin Vətənə çatdırılmasını istəyir.. Subyektiv səslənə bilən bu dərin hisslər əslində bəlli səbəblərdən dolayı vətəndən uzaqlarda yaşayıb-yaratmaqda olan bəlkə də minlərcə, milyonlarca insanların arzu və istəklərinin ifadəsidir. Bu qəbildən olan şeirlərdə biz M.P.Vaqifin məşhur "Durnalar" şeirinin xoş təsirini görür, bir daha Rövsən klassik poeziyamızın ölməz ruhundan uzaq düşmədiyini, əksinə onun müasir mərhələdə yaşaması, davam etdirilməsi fikrinə sadıq qalmasını sübut etməkdədir. Zənnimizcə, bu qəbildən olan şeirlər əslində harada olmasından, millətindən, dinindən, dilindən, irqindən belə asılı olmayaraq insanların vətənpərvərlik hisslərini hərəkətə gətirir, ana kimi əziz və əbədi olması fikirlərini ifadə etmiş olur. Şairin bir çox şeirlərində və bayatılarında vətən sevgisi, bəzən aşiq, bəzən də simvolik şəkildə özünü ifadə etməkdədir Məsələn, elə Cənubi Azərbaycanda mücadilə edən qardaşlarımıza həsr olunmuş "Kəklilyim" şeirində də vətən sevgisinin, torpaq sevgisinin ifadəsini görür, eyni zamanda klassik şairlərimizin, xüsusilə də M.P.Vaqifin, Səməd Vurğunun təsirini hiss edirik. Fikrimizi əsaslandırmaq üçün həmin şeirdən bir-iki bəndə müraciət etməli oluruq:

**Mənim kimi sən də vətən sevdalısan.
Ondan belə dəlilər tək havalısan.
Soran yoxdu hardan gəldin-haralısan.
Fikrimdəki bir xəyaldın, boz kəkliyim.**

Və ya:

**Ovçuların əsir düşüb kor nəfsinə,
Dağda-daşda çoxdan düşüblər izinə,
Tuş gəlməsin sinən namərd gülləsinə,
Bir az da döz, yol qısaltdı, boz kəkliyim.**

Təbii ki, burada şairi düşündürən heç də yalnız Vətənin təbiəti, flora və faunası deyil, onu eyni zamanda Vətənin gələcək taleyi, torpağımızın tarixən ədalətsiz olaraq parçalanması problemdir. Şairin "Tənha ağac" şeirində də biz yuxarıdakı əhvali-ruhiyyəni hiss etmiş olur. Burada da şair tənha ağaqla fikirlərini paylaşmağa çalışır, onun tənhalığında bir mənə axtarır, hər bir bənddə tənha ağaca xitab edən müəllif ona sanki ürək-dirək verir, uzaqda da olsa onu vətənindən ayrı düşünməyir. Əslində bu şeirdə də qütbət mövzusu, vətən həsrəti ilə bağlı fikirlər assosiativ olaraq öz əksini tapır. Şeirin son bəndi bir daha fikrimizi aya-niləşdirir:

**Tək ağaclar tək yaşadı bu dünyada,
Görmədiniz qəm-kədəri bölənləri.**

**Tənhalığı unutmaqçün salın yada,
Vətənindən yalnız qalıb ölənləri!**

Ömrünü xalqına, elinə səadətə qulluqda görən şair yenə də əslində vətənin çiçəklənməsini, maddi və mənəvi yöndən tərəqqisini düşünür, elmin, sənətin bu yolda ən mühüm amillərdən omasını, məktəbin bir məbəd olaraq görülməsini, əsrlərdən gələn mənəvi-maddi dəyərlərin sonrakı nəsillərə verilməsində, onların mühafizə edilməsində müəllimlərimizin xüsusi rolunun olmasını, onların unudulmamasını arzu edir. Şairin vaxtilə müəlliməsi olmuş Zərxanim müəlliməyə həsr etdiyi "Mən hazıram" şeirində yuxarıdakı fikirlərimiz bəlli bir dillə öz ifadəsini tapmış olur. Onun müəlliməsinə olan sədaqət-

ti, sayğısı, verdiyi yüksək dəyəri bu misralarından daha aydın duyulur:

**O aldığı bilgilerlə nur ələdi yolunuza,
Hər hərifi öyrəndə bir çıraq tək işıq saçdı.
Bəzən tutub əlimizdən dayaq oldu qolumuza,
Gənc olsa da, ana kimi üstümüzə qanad açdı.**

Vətəninə, xalqına qulluq edə bilən şəxslər hər zaman şairin idealına, sevgisinə çevrilmiş olur, bu səbəblərdən dolayı da o, müxtəlif əmək fəaliyyəti sahəsində namusla çalışan insanları uca tutur, onların əməyinin yüksək qiymətləndirilməsini daha adil sanır. Zənnimizcə, bir çox tanınmış və tanındıqları insanlara həsr etdiyi şeirlərini də bu məqsədlərlə yazdığını düşünmək mümkündür. Şairin Xalq Şairi Xəlil Rza, İlyas Tapdıq, Musa Ələkbərli və Tofiq Abdin kimi tanınmış şairlərimizə həsr etdiyi şeirlərində biz bir daha bu sevgi və sayğına hiss edirik.

Maraqlıdır ki, şair nəvələrinə yazdığı şeirlərində belə vətən eşqinin heç bir zaman sönmədiyini, nəvələrinin də heç bir zaman ayaqlarının vətən torpaqlarından uzaq düşməməsini tövsiyə edir:

**Ayağın torpaqdan heç ayrılmasın,
Gücünü aldığın torpaqdır Vətən!**

- deyir. Eyni zamanda şair "Nəvəm Aydana" şeirində də əslində nəvələrimizin xalqımızın yüksək əxlaqi-etik dəyərlərini anlatmağa çalışır. Təsədüfi deyil ki, bir baba olaraq onları sonsuz bir məhəbbətlə sevdiniyə baxmayaraq nəvələrinin bu dəyərləri unutmamaqlarını da izah etməyə çalışır:

**Sevginizi daşıyacaq sinə dar,
Bu yanğını söndürəcək sumu var?
Payız ömrüm nəvələrlə ilk bahar,
Qılgılımdan ocaq olur, od olur.**

Bir sıra şeirlərində Rövsən realist qələmi ilə başımıza gələn bəlaları, müsibətləri, haqsızlıqları dilə gətirir, Azər-

baycanın vaxtilə ikiye bölünməsinə, Qarabağ faciəsini, Xocalı soyqırımını, Batı dünyasının bütün bunlara seyrçi qalmasını məntiqi bir şəkildə ifadə edir. Sonuc olaraq xalqımızı, hətta bütün Türksöylü xalqları birliyə, bu haqsızlıqların aradan qaldırılmasında, ədalətin bərqərar olmasında nicat yolunu yenə də birləşməkdə görür:

**Birlik bizə torpaq kimi babalardan əmanətdir,
Təklil Allaha məxsusdur, təklənməksə fəlakətdir.
Öncə bizim ruhumuzu ayırmağa qalxdı düşmən,
Azərbaycan Türklərini ayrı saldı türklüyündən.**

Şeirin bütün misraları güclü vətənpərvərlik hissləri ilə zəngindir. Şair bütün bu fəlakətlərə, haqsızlıqlara rəğmən xalqımızı ruhdan düşməməyə səsləyir, bir gün bütün haqsızlıqların hesabının sorula biləcəyinə inanır, qədim qəhrəmanlıq tariximizi yada salmağı unutmur:

**Sor hesabın Türk əsgəri, yerdə qalmış axan qanım,
Bunun üçün özünə dön ey Oğuzun ər boyları,
Nicat yolu keçir tək birləşməkdən Türk soyları!**

Hər zaman xalqımıza qarşı törədilən haqsızlıqlara, təfriqələrə, düşmənçiliyə üsyan edən şair sonuna qədər öz mövqeyindən dönmür, haqqımızda ortaya çıxma biləcək hər cürə böhtanlara, yalanlara, təhriflərə qarşı alovlu misralarla cavab verir, yeri gəldikcə "sapı bizdən baltaların" (İsmayıl Sıxılı) iç üzlərini, kor niyyətlərini, düşmənçilik əməllərini üzə çıxarır."Qara olsun" şeirində də biz müəllifin bu mövqeyinin nə qədər güclü olmasını hiss edirik.

Şairin uzun bir müddət qardaş Türkiyədə yaşaması (xatırladıram ki, Doç.Dr.Rövsən Xasayoğlu Türkiyənin bir çox şəhərlərində, Qaziantep, Ərzurum, hal-hazırda Ərdahan kimi mühəndisi və dekan yardımçısı olaraq çalışmaqdadır) ona bu xalqın adət-ənənələri, dili, dini, mənəvi mədəniyyəti ilə yaxından tanış olmaq imkanı vermişdir.

Və onun Türk xalqının yaşam tərzi, ədalətli təbiəti, özlişmələrə hər zaman əl tutmaq niyyəti, əsrlərdən gələn qəhrəmanlıq qüdrəti şairin həyatında, dünyagörüşündə əbədi izlər buraxdığını bir daha "Türkiyəm" şeirindən anlamaq mümkündür.

Şeirin "Türkiyəm" adı ilə oxucularına təqdim edilməsi bir daha şairin bu məmləkətə əbədi olaraq bağlılığını vurğulamaqdadır.

Təsədüfi deyil ki, şair bu sevginin nə qədər güclü olmasını, əbədi olmasını göstərməkdən ötrü "Tikanın da mənə güldü" - deyir, bu qardaş xalqın sevincinə də, kədərinə də ortaq olduğunu bildirir, onun bütün şəhərlərinin, bölgələrinin eyni dərəcədə əziz olması fikrini ifadə edir.

Şairin "Türklər ağlamasın" şeirində də bu sevginin müqəddəsliyi, bəzi dünya coğrafi bölgələrində Türklərin acınacaqlı vəziyyəti və bütün bunlara baxmayaraq ruhdan düşməmələri, xoş gələcəyə olan inanclarını heç bir vaxt itirməmələri tövsiyə olunur:

**Türklər ağlamasın, düşməni gülər,
Gözdən axıb gedən qan kime lazım.
Vətənə can verən Türklər igid, ər.
Vətənsiz, torpaqsız can kime lazım!**

(ardı gələn sayımızda)